

Olyan ember nincs, aki ne hinne valamibe. Az ateistának, még a fanatikus embernek is van hite. Vallási értelemben, mindenképpen, hiszen egy fontos pillér az ember erkölcsi életében. Elég, ha a tízparancsolatra gondolunk. Figyelmeztető, visszatartó, de ugyanakkor iránymutató elvek. A példabeszédek úgy szintén. János evangéliuma, Pál apostol levelei.

Damó István grafikus-és festőművész 1951-ben született Nagyszebenben. 1990-ben költözött Magyarországra. Azóta Kecskeméten él és dolgozik. 1978-ban szerzett diplomát a bukaresti Nicolae Grigorescu Képzőművészeti Főiskola Grafika szakán. 1978-1979 között a Képzőművészeti Főiskola ösztöndíjasa volt. 1980-1990 között a bukaresti Kriterion Könyvkiadó és a Ion Creanga Gyermekkönyvkiadó grafikusaként dolgozott. Grafikus munkásságát a kép-és sokszorosító grafika mellett a könyvillusztrálás egészíti ki. Emellett festészettel, könyvtárgyak és művészkönyvek készítésével is foglalkozik.

Tagja a Magyar Alkotók Országos Egyesületének, Magyar Grafikusművészek Szövetségének, Magyar Illusztrátorok Társaságának, Magyar Művészkönyvalkotók Társaságának, a Magyar Papírművészek Társaságának, a Kecskeméti Műhely Művészeti Egyesületnek, a Kapos Art Egyesületnek, Kaposvár. Munkái megtalálhatóak itthoni és külföldi köz-és magángyűjteményekben. Számos díjat kapott itthon és külföldön egyaránt.

Neve nem ismeretlen olvasóink előtt, hiszen Szokolczay Lajos négy évvel ezelőtt írt A megnyugvás ösvényein

sorozatáról, amit akkor az Újpesti Kulturális Központban láthattak. Ebből idézek: „Damó István grafikai univerzuma attól megejtő – amely sosem valamely konstruktív művész ihlető erejét tükrözi, ám Dubuffet-i lendülettel építkezik –, hogy a bölcs grafikus a gyermekrajz frissességét invenciózus csendbe (szín-gazdag csendbe) burkolja. Aki az olajpasztell-krétát és az olajrúdat fogja, az nem akar mást, mint sajátos szépségkertjét megmutatni.” Mennyire ért egyet a leírtakkal, és milyen is a Damó-féle grafikai univerzum?

–Szokolczay Lajos irodalmi-kritikus. Több alkalommal mondott véleményt alkotásaimról. Arra figyeltem fel, hogy nagyon tud képeket „olvasni” és nemcsak a látványra figyel, hanem a bennük kirajzolódó „sajátos szépségkertre” is. Alkotó ember ő is.

Hogy milyen az én grafikai univerzumom, nem hiszem, hogy erre röviden tudnék válaszolni. Több műfajban dolgozom. Az biztos, hogy akik ismerik munkásságomat, Szokolczay Lajoshoz hasonló módon közelítették, értelmezték, magyarázták alkotásaimat, így kialakult, kialakítottak egy egységes képet rólam.

Jól veszem észre, hogy az elmúlt 10 évben keletkezett autonóm grafikai inkább non-figuratívok, míg illusztrációit a figuralitás jellemzi?

–El lehetne kalandozni a nonfiguratív ábrázolás labirintusában. Kétség kívül a korábbi rajzaimhoz képest, ahol az emberábrázolás volt a mérvadó, ott is inkább a fejnélküli alakok voltak a szereplők, utóbbi időben a térbe kilépő, száguldó ember(ek), különböző kar-, és kézmozdulataival népesítik be azt. A mostanában készült festményeimen, vagy színes rajzaimon is az ember a főszereplő, csak nem olyan egyértelműen felismerhető módon. A formavilágom sokkal elvontabb, de ugyanakkor tömörebb is lett. Ami az illusztrációimat illeti, azt hiszem, hogy a gyermekkönyvekhez készített rajzokra gondolt. Mert, akkor természetesen figuratív alakokról beszélhetünk. Ebben az esetben is igyekszem művészi elképzeléseimet érvényesíteni, azaz kerülöm a naturalista elemeket, vagy ábrázolásmódot. Amennyiben a mesékben, vagy a versekben bármi megtörténhet, akkor a rajzoknak is tükrözniük kellene ezt a megközelítést. Élénk színvilágom is ezt hivatott szolgálni. Arra viszont ügyelek, hogy alakjaim felismerhetőek, szórakoztatóak legyenek.

Mi a véleménye a figuratív-non-figuratív vitáról?

–Nem alkalmaznám a kizárólagosságot. Mindkét ábrázolásmódnak egyformán van létjogosultsága.

Ma nincs egységes kánon a művészetben. Ez szabadságot ad?

–A művészetben is a szabadság fogalma viszonylagos. Míg a XIX. századig a művészek társadalmi megrendelésre dolgoztak, azaz ismerték a követelményeket, tudtak mihez igazodni, de ez egyben megkötöttséget is jelentett, mégis voltak olyan nagy egyéniségek, akik a megkötöttségek mellett, érvényre juttatták művészi elképzeléseiket. Egyszerűsítve a gondolatot, az impresszionistáktól errefelé a különböző izmusokon keresztül, az említett megkötöttségek megszűntek. Ahogyan az impresszionisták a szabadban felfedezték a színeket, színharmoniókat, úgy az alkotók, meghitt, belső világukat, érzelmeiket juttatták kifejezésre. Ez szabadság.

Jelenünkben felbukkantak a „neo-irányzatok”. Ön milyen stílusba sorolná be magát?

–Úgy gondolom, hogy nem az én feladatom azzal foglalkozni, hogy milyen irányzathoz tartozom, vagy milyen stílusban dolgozom. Ez jön magától, ugyanis valahogy kifejezésre kell juttatni gondolatainkat, érzelmeinket. A képzőművészet eszköztára nagyon gazdag, csak ki kell választani a megfelelő eszközt. Ha nem hangzana közhelynek, azt mondanám, hogy az ember maga a stílus.

Mennyire törekszik az egyediségre, hogy aki ránéz a képére, megmondhassa, hogy ez egy Damó-alkotás?

–Fontos tényező és alkotóeleme a művészetnek az egyediség. Tudat alatt „igyekszem” saját magam lenni. Ahogyan megfogalmazom, illetve formába zárom gondolataimat, érzelmeimet, abból kiderül, hogy Damó-alkotás, vagy nem az. Eddig, úgy látom, sikerült felismerhetővé tenni magam.

Tudtommal régebben a tiszta vonalvezetésen volt önnél a hangsúly. Majd azt láttuk, hogy a felület uralkodott, ami mintha szabálytalanul lenne berendezve. Valóban szabálytalanságról van szó, vagy csak mi érezzük annak, első látásra?

–Grafikus vagyok. Kezdetben nálam is a vonal volt. Amint fentebb említettem, több műfajban dolgozom. Kerülöm az egyhangúságot. Valószínű, hogy ennek köszönhetően felfedeztem a

Nem dolgozom megrendelésre. Azt „árulom”, amim van

Írta: Medveczky Attila

2017. május 08. hétfő, 12:36 -

kifejezésmódok sokoldalú lehetőségét. Hogy ki, mit érez, mit olvas ki alkotásaimból, soha sem tudhatom előre. Ez nem foglalkoztat, mert akkor elveszíteném szabadságomat.

A szabálytalanság mennyire utalhat a káoszra, ami Európa nagy részén tapasztalható?

–Érzékenyen reagálok szűkebb vagy tágabb környezetem eseményeire. Ami mostanság Európában tapasztalható, összetett kérdés. Más világvallásokhoz képest, Európában a felvilágosodás óta, magányügynek tekintik a vallást. Lehet, hogy ez is az oka a sok bajnak

. Meggyőződésem, hogy mindenkire valamilyen mértékben hatnak az események. Ki hogyan dolgozza fel, mindenkinek lelki érzékenységi fokától függ.

Ez mutatkozik meg A káosz architektúrája festménysorozatán is?

–Röviden, igen

Apropó, ezek sorozatok, vagy változatok egy témára?

–Ritkán gondolkodom sorozatokban. Általában egy gondolatkörre több változatot készítek, ezért hatnak sorozatnak.

Ugyanakkor eléggé groteszkek ezek a rajzok, festmények. A szatírába, a groteszkbe kell menekülni? Ha igen, akkor ez egy tudatos választás?

–Inkább adottság, mint tudatos választás, hiszen amit magunkra erőltetünk, nem biztos, hogy hiteles és meggyőző. A mű elemeinek egymáshoz való viszonya, a valós és valótlanyszerű, valamint a humoros elemek társítása, milyensége kölcsönzi a groteszk minősítést. Az elidegenedés, az egyedüllét, a szorongás, a félelem kiváltó okai a jelenségnek. Ezek kerülnek papírra, vászonra.

Ismerősei olyannak mondják, aki a nehézségek idején is derűs, sőt néha öniróniával is rendelkezik. Hogyan érzi magát egy olyan világban, ahol a valódi értékek lassan elhalványulnak, gúny tárgyává silányulnak?

–Egyre feszültebb vagyok és néha ingerült. Nehezem viselem ezt az értékvesztést. Az alkotás, terápia, így egyensúlyozom.

Előző kérdésem onnan is ered, hogy két éve az ön alkotása is látható volt a Szent István Bazilikában bemutatott kortárs keresztény kiállításon. Megfestette már Jézust, vagy tanítványait, a szenteket, prédikátorokat?

–Nincs, nem alakult ki bennem egy Jézus-kép. A nagy elődeinkhez nem tudom mérni magam. Dilemmában vagyok, az embert, vagy a nevéhez fűződő keresztény eszmerendszert ábrázoljam? Számomra a téma sikamlós, nem akarok giccsbe fulladni. Mindennek ellenére, mégis ábrázoltam Jézus alakját gyerekeknek szóló bibliai történetekhez készült illusztrációkban. De az más, hiszen cselekedeteiről volt szó. Jézusról, az emberről, a megtestesült logoszról van szó.

Tudom, hogy sokan a vallást magánügynek tartják. De azért csak megkérdezem: hívő ember?

–Gyerekkoromban nem volt részem vallásos nevelésben, de szüleim nem is elleneztek azt. Ahogy cseperedtem, egyre inkább kíváncsi lettem és fogékony a transzcendenciára. Most úgy érzem, hogy haladok egy úton. Menetközben, rengeteg kérdés merült fel bennem. Ahogy múlnak az évek, egyre nyugodtabb és kiegyensúlyozottabb lettem. Kafka „Az én cellám” című

aforizma kötetében azt mondja: „Jézus, egy villanás” Ha valamikor sikerül megragadnom, megfeszítenem ezt a villanást, akkor egyértelműen fogok tudni válaszolni a kérdésre.

A hit erőt is ad?

–Olyan ember nincs, aki ne hinne valamibe. Az ateistának, még a fanatikus embernek is van hite. Vallási értelemben, mindenképpen, hiszen egy fontos pillér az ember erkölcsi életében. Elég, ha a tízparancsolatra gondolunk. Figyelmeztető, visszatartó, de ugyanakkor iránymutató elvek. A példabeszédek úgy szintén. János evangéliuma, Pál apostol levelei.

Mi a feladata egy magyar kortárs keresztény művésznek?

–A fentiekben elmondottak, talán részben válaszoltak a kérdésre. Csak a magam nevében tudok beszélni. Konkrétan, a zsidó - keresztény kultúrához tartozom, és azokat az értékeket hordozom, igyekszem tovább adni. Remélem, hogy művészi tevékenységem, ennek nem mond ellen.

A kortárs szó hallatán sokan a fejüket fogják. Tudatosan távolodtak el a képzőművészek a befogadóktól?

–Összetett a kérdés. Az impresszionizmus óta ismeretes az „értem, nem értem” dichotómia.

Nem a művészek távolodtak el a befogadóktól. A művészetek haladtak a maguk útján, szorosan egymás mellett a változó társadalmi jelenségekkel. Míg a művészet azonnal válaszolt a maga eszközeivel a változásokra, addig a befogadók "lemaradtak". Innen az előbbi kettősség. Egy elfogadható állapot az lenne, ha befogadók is tájékozódnának ahhoz, hogy magukénak érezzék a kortárs alkotásokat.

De mi van a zenével, a színházzal, a táncművészettel? A kísérletezést nem lehet kizárni.

Egyszer azt nyilatkozta, hogy sok magányos ember él körülöttünk. A művészek is magányosak?

–Azt hiszem, hogy a művészet egy olyan emberi tevékenység, ami megkívánja a meghittséget, a magányosságot, hogy ki mennyire magányos a művészek közül, egyéntől függ.

Nem dolgozom megrendelésre. Azt „árulom”, amim van

Írta: Medveczky Attila

2017. május 08. hétfő, 12:36 -

Ha nem megrendelésre alkot, akkor gondol arra, hogy a néző ne sétáljon el a képe mellett, hanem megálljon, és elgondolkozzon a látottakon?

–Nem dolgozom megrendelésre. Azt „árulom”, amim van. Első sorban az érdekel, hogy amit ki akarok fejezni, milyen mértékben sikerült nekem. Másodsorban, természetesen szeretném, ha minél több embert el tudnék gondolkoztatni alkotásaimmal.

Nagyszebenben született, Brassóban töltötte gyermekkorát. Visszaemlékszik arra, hogy melyik kép, vagy mester miatt döntött a képzőművészet mellett?

–1965-öt írtunk, általános iskolás voltam, amikor a brassói születésű Hans Mattis-Teusch avantgárd festőművésznek láttam az emlékkiállítását. Egy festménysorozatára emlékszem, aminek címe „A lélek virágai” volt. Semmit nem „értettem” az elvont formavilágából. Színvilága azonban lenyűgözött, nagy hatással volt rám. Meghatározó élmény volt.

Szászföldön nevelkedett. A szász festők is hatással voltak önre?

–Brassó, három nemzetiségű város volt. Egykoron románok, szászok, magyarok lakták. A képzőművészek is e három nációból verbuválódtak. Természetesen emlékszem a szász képzőművészekre is, pl.: Friedrich Bömches, Hans Eder (Éder János), Leiter Artúr nevére - aki a gimnáziumban rajztanárom volt egy ideig -, Gustáv Kollárra, aki kiváló akvarellista volt.

Kik fedezték fel a tehetségét, vagy mondjuk azt, hogy érdemes festésszettel, rajzzal foglalkoznia?

–Nem emlékszem, hogy lett volna ilyen rendkívüli alkalom. A családban apai nagymamám és édesapám voltak tehetségesek. Így rajtam ütött ki a „baj”. Inkább ment magától a dolog, a környezetem tudomásul vette, hogy van némi tehetségem a rajzoláshoz. A gimnázium vége felé döntöttem a képzőművészet mellett.

Több erdélyi születésű magyar művésszel készítettem interjút, s a legtöbben Kolozsvárott végeztek, csak egy Jászvásáron. Ön miért Bukarestet, és miért a grafikát választotta?

–Gyakorlati oka volt annak, hogy Bukarest mellett döntöttem. Először is a főváros csak 170 km-re van Brassótól. Kétszer is meg lehetett tenni ezt az utat egy nap alatt. Kolozsvár 400 km-nél nagyobb távolságra van. Másodsorban a '70-es '80-as években a főváros kulturális szempontból gazdagabb kínálattal kecsegtetett, ami beigazolódt.

Nem dolgozom megrendelésre. Azt „árulom”, amim van

Írta: Medveczky Attila

2017. május 08. hétfő, 12:36 -

Eredetileg festészetre szerettem volna felvételizni, de érdekelt és szerettem a grafikát is. Azért döntöttem a grafika mellett, mivel sokrétű és változatos műfaj, amit csak megfelelő felszerelés és berendezés mellett lehet megtanulni. Ezeket a feltételeket csak a főiskola biztosította abban az időben. Festéshez elég egy szoba, nem kell hozzá prés, savmarató műhely, különböző eszközök.

Harmadszorra vették fel. Az lehetett a gond, hogy nem járt képzőművészeti líceumba?

–Az, hogy nem végeztem képzőművészeti szakközépiskolában, nem volt kizáró jellegű. Kétségkívül, nem volt annyi gyakorlatom és tapasztalatom, mint egy szakközeget végzettnek.

Közben jelentkeztem katonának, hogy szabaduljak egy gondtól. Majd szorgalmasan készültem a felvételire. Azután sikerült bejutnom a főiskolára.

Hogyan tudta elviselni a '70-es, '80-as évek politikailag sötét időszakát?

–Úgy, hogy folyamatosan dolgoztam. Az említett kulturális háttér, valóságos terápia volt. A bukaresti színjátszás, a mostoha körülmények ellenére, világszínvonalú volt. A zenei élet is kiváló volt. Volt még egy fontos tényező: magunk mögött tudhattunk egy, országos szinten igen népes tábor, akik elutasították az akkori politikai rendszert. Közöttünk, kialakult egy cinkos

együttérzés, tehát nem voltunk egyedül. A hit, az nagy erő.

Mi vezette a könyvekhez, a kiadókhöz?

–A könyvek mindig is érdekelték. A főiskolán alkalmazott grafika órákon, többek között, az illusztráció műfajával ismerkedtünk. Akkor köteleztem el magam az illusztrálás mellett is.

Miután diplomáztam, rövidesen a gyermekkönyvkiadóhoz ajánlott be egy román képzőművész kolléga. Majd ezt követte a Kriterion kiadó.

Számos könyvet illusztrált gyerekeknek. Hogyan lehet megtalálni az egyensúlyt az érthető, és a művészi között?

–Egy előző kérdésben mintha érintettem volna a témát. Igyekszem ötvözni a két szemléletet. Gondolom, tudom, vagy inkább érzem, hogy mi áll közelebb a gyermeki világhoz. Mindenesre, egy olyan forma-, és színvilágot teremtek, ami „érthető”, vonzó, figyelemfelkeltő mind a gyerekeknek, mind a felnőtteknek.

Bizonyára ez nagy felelősséggel is jár, mert meghatározza a gyermek képi, sőt lelki világát is...

–Igen, a kérdésben a válasz. Mindenképpen nevelő hatása és ízlésformáló kell, hogy legyen.

Számítógéppel is dolgozik, ha alkalmazott grafikát készít?

–A számítógépet többnyire csak akkor alkalmazom, amikor folyóiratoknak dolgozom, mert azok papírja, általában nem a legjobb minőségű, a színek elmélyülnek, sötétek lesznek, a finom színátmenetekre nézve előnytelen. A számítógéppel többnyire telített, élénk színeket használok. Amikor tankönyveket illusztrálok, akkor is a számítógépet találok a legalkalmasabbnak, a fent említett okok miatt.

De nem a gép uralja a művészt?

–Nagy baj lenne. A gép csak eszköz, a művésznek van döntő szerepe a tervezésben és a kivitelezésben. Persze, a gépnek is megvannak a maga korlátai, de éppen ezért jól kell ismernie a gép kínálta lehetőségeket. Még azt is hozzáfűzném kellő alázattal, hogy azért nem mindegy, ki ül a gép előtt.

Maradjunk a könyveknél. Művészkönyvekkel is foglalkozik. Mit értsünk ezalatt?

–A kérdésre több oldalon keresztül lehetne válaszolni. Rendkívül érdekes műfaj, nem mindenki számára könnyen elérhető. Persze, él bennem egy kis elfogultság is a műfajjal szemben. Magam részéről, a gondolatrögzítés egyik formája, ahol a szöveg, betű, kép összefonódik, szerves egységet alkot. Egy önkifejezési forma. A művész szabadon kezelheti, tervezheti az oldalakat, mellőzve a hagyományos értelemben vett tipográfiai szabályokat. Fentebb szóba került a művészi szabadság. Itt nincsenek megkötöttségek, nincs alárendeltség mint a megrendelt illusztrációs munka esetében. Az önkifejezést elősegíti az a tény is, hogy technikai és anyagbeli megkötöttségek sincsenek. A különféle papíroktól, a különféle szerves anyagokig minden felhasználható. Teljes alkotói szabadság.

Mikor és miért döntött a Magyarországra való áttelepedés mellett?

–Romániában a '80-as évek vége felé, egyre elviselhetetlenebbé vált az élet. Nem részletezem, talán ismerős sokak számára. Amikor a fűtés hiánya miatt, hideg szobában megszűntek azok a meghitt, intim körülmények, amik az alkotómunkához szükségesek, szinte lehetetlen volt

hosszabb ideig kézben tartani a ceruzát, vagy tollat, akkor döntöttünk az áttelepedés mellett.

Azért, még volt egy döntő tényező: az a nyomás, ami a romániai magyarságra nehezedett. Eldöntöttük, hogy másodrendű állampolgárokként, megalázva, nem akarunk tovább élni Romániában. Egyébként ez a mondat szerepelt a követségre benyújtott kérelmünkben is.

Sosem bánta meg, hogy nem maradt szülőföldjén?

–Soha, mert nagyon rég szerettük volna elhagyni Romániát a fent említett okok miatt.

Aki nem élt ott, nem tudja megérteni, vagy átérezni azt a felszabadultságot és megkönnyebbülést, amit az áttelepedés jelentett számunkra. Magyarországon az alkotás szempontjából is, új világ tárult elém.

A huszonhét év alatt soha nem nosztalgiáztam. Szeretettel gondolok haza, aminek nincsen romboló hatása. Ugyanolyan szeretettel megyek látogatóba is. Magyarországon itthon érzem magam.

Kecskeméten él, ott is tanít. Könnyen beilleszkedett, befogadták?

–Huszonhárom évig éltünk és dolgoztunk Kecskeméten. Nyugdíjasként falura költöztünk, 22 kilométerre Kecskeméttől. A beilleszkedés is zökkenőmentes volt. Különben, mielőtt felkerekedtünk volna, arról döntöttünk feleségemmel, hogy bármilyen körülmények között fogunk élni, nem lesz kölcsönös szemrehányás. Semmi nehézségbe nem ütköztünk.

Több nagy nyugati városban kiállított. Mi a siker fokmérője?

–A művészvilágban nincsenek siker receptek. Kiszámíthatatlan a siker. Több tényező is közrejátszhat. Talán az egyik követendő magatartás, hogy mindig add önmagad és ne mondj le művészi meggyőződéseidről. Így lehetsz hiteles.

Jelenleg milyen témán dolgozik?

–Pár hónapja vagyok nyugdíjas. Most fedeztem fel, hogy milyen sok idő áll rendelkezésemre, amit még nem tudok kellő képen kihasználni. Rájöttem arra, hogy a harminc év alatt, alkalmazottként csak fele annyi időt fordíthattam az alkotói munkára, és ami a legfontosabb, nem tudtam elmélyülni gondolataimban. De így is sokat dolgoztam. Remélem, ezután sem lesz másképp, már ami a munkabírásomat illeti. Továbbra is több műfajban dolgozom. A múlt hónapban került nyomdába egy gyerekkötet, amit illusztráltam. Közben az ez évi egyéni kiállításaimra készülök.

Nem dolgozom megrendelésre. Azt „árulom”, amim van

Írta: Medveczky Attila

2017. május 08. hétfő, 12:36 -

Medveczky Attila